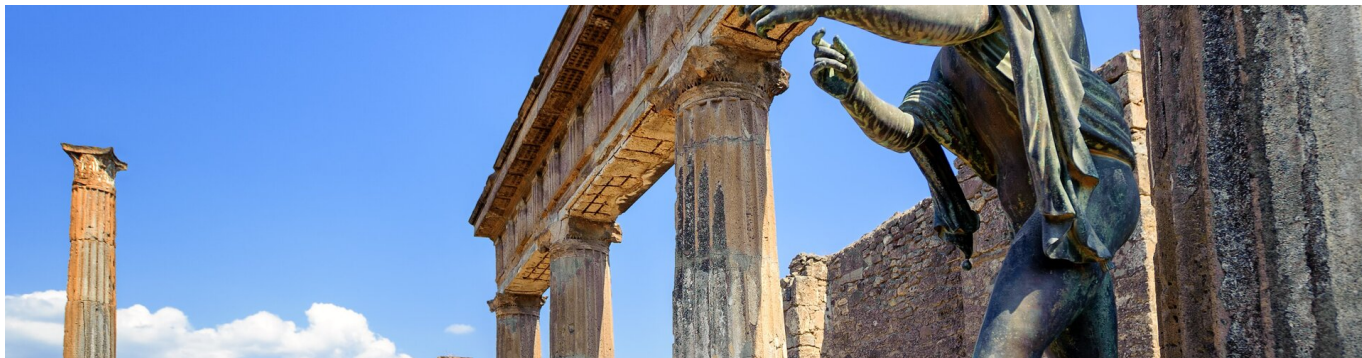

Starożytne Pompeje – kultura i historia

- [Starożytne Pompeje – kultura i historia](#)

Starożytne Pompeje – kultura i historia

Ważne daty

91-88 r. p. n. e. – wojna Republiki Rzymskiej ze sprzymierzeńcami

62 r. n. e. – trzęsienie ziemi w Pompejach

79 r. n. e. – wybuch Wezuwiusza

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń:

12. potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu kultury materialnej w starożytności:

4) architektura rzymska: wybrane typy budowli i ich przeznaczenie (amfiteatr, cyrk, stadion, termy, łuk triumfalny, akwedukt, willa rzymska, bazylika), najważniejsze budowle starożytnego Rzymu: Koloseum, kolumna Trajana, Forum Romanum, Panteon; Pompeje jako przykład miasta rzymskiego;

Nauczysz się

charakteryzować historię starożytnych Pompejów oraz ich mieszkańców;

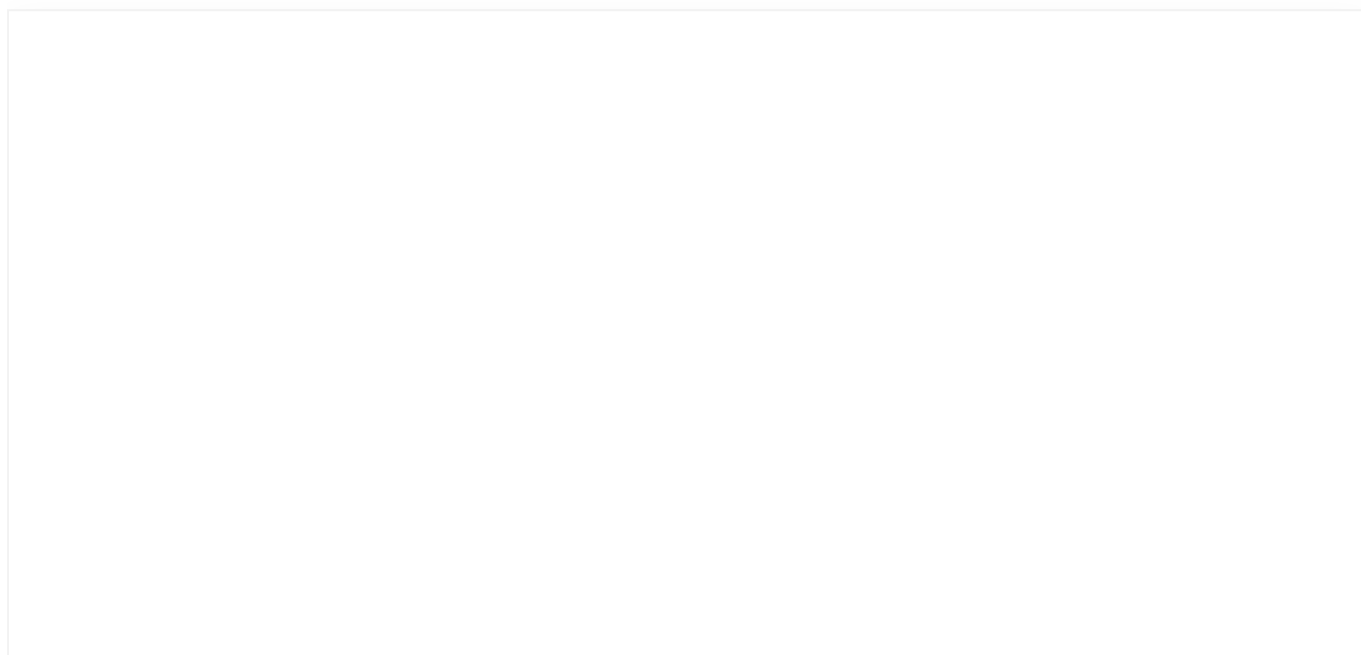
opowiadać o najważniejszych zabytkach Pompejów;

określać przyczynę, dlaczego Pompeje oraz pobliskie Stabie i Herkulanum przestały istnieć;

definiować pojęć: [taniec na wulkanie](#), [wulkan](#).

Historia Pompejów na ilustracjach

Historia starożytnych Pompejów jest niewątpliwie jedną z najbardziej fascynujących opowieści o cywilizacji, kulturze, katastrofie i archeologicznym odkryciu. Było to jedno z najpiękniejszych architektonicznie, najatrakcyjniejszych miast starożytnego Rzymu.

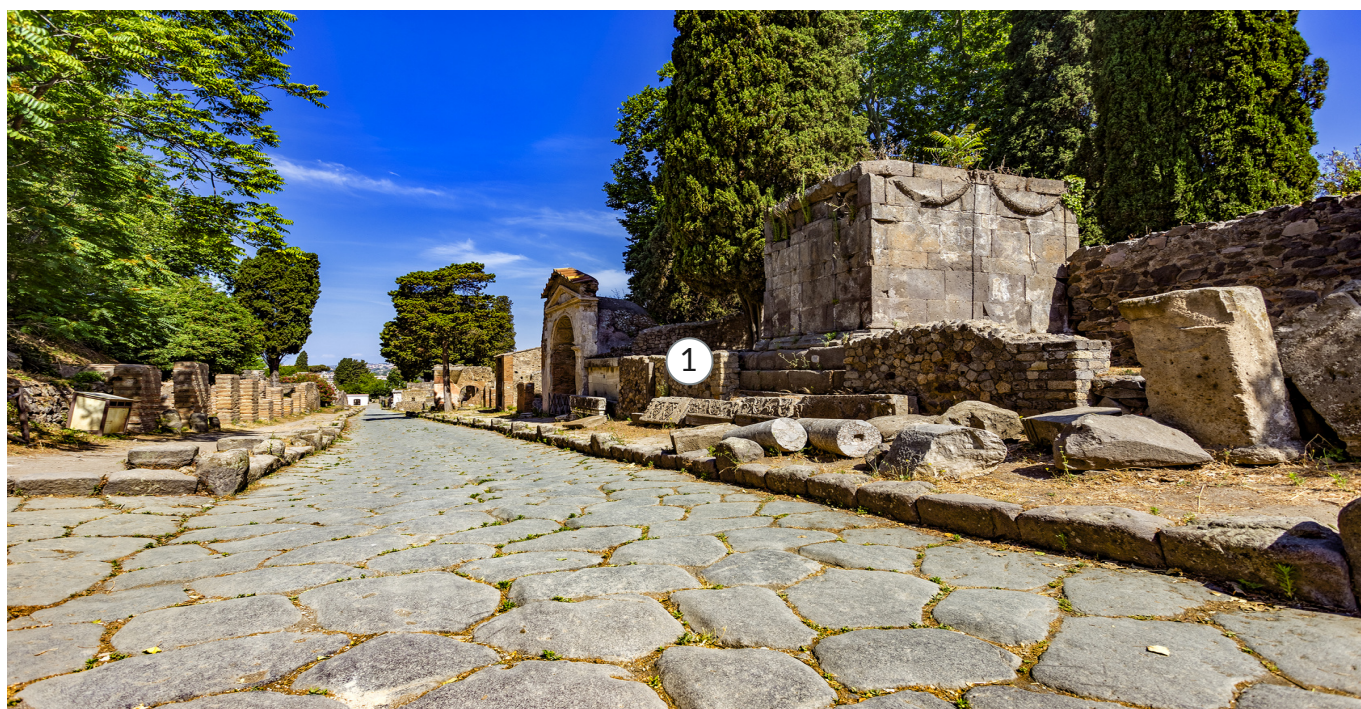

Ulica starożytnych Pompejów, online-skills, CC BY 3.0

Starożytne Pompeje – kultura i historia

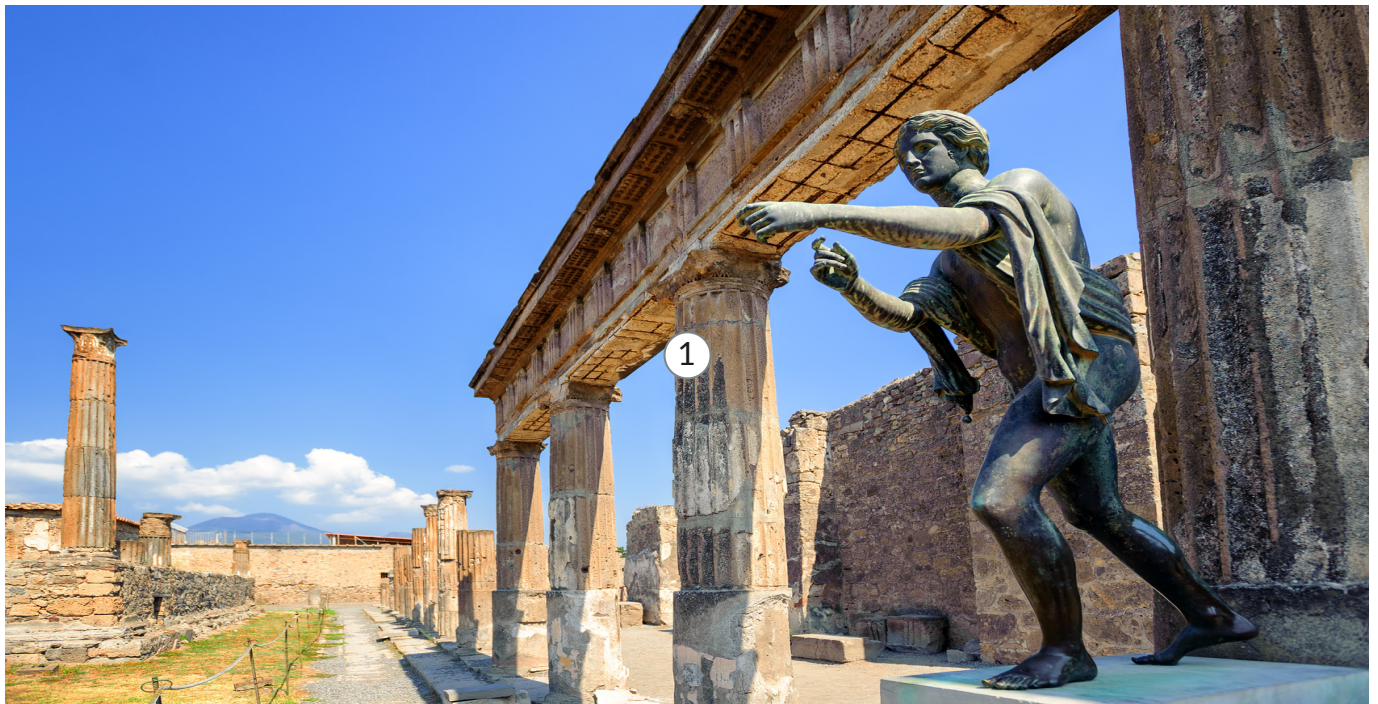
Starożytne Pompeje – kultura i historia.

1. Zamożne miasto zajmowało powierzchnię 64 hektarów, zamieszkiwało je ok. 20 tysięcy osób. 24 sierpnia 79 roku naszej ery wybuch wulkanu, Wezuwiusza, doprowadził do zniszczenia miasta. Paradoksalnie jednak popiół wulkaniczny doskonale zakonserwował zarówno budynki, jak i przedmioty, będące świadectwem życia w tamtym czasie. Tragedia Pompejów pozwoliła na poznanie realiów życia w starożytnym Imperium Rzymskim

1. Miasto zlokalizowane we włoskiej Kampanii, 20 kilometrów od Neapolu – Pompeii, czyli Pompeje lub Pompeja miało dość burzliwą historię. Powstało w VII wieku p. n. e., założone przez Osków. Były w swoich dziejach miastem greckim, etruskim, w V w. p. n. e. samnickim, w IV w. p. n. e. – rzymskim. Mieszkańcy Pompejów zbuntowali się przeciwko zwierzchności Imperium, czemu dali wyraz będąc jednym z pierwszych i przewodnich miast buntu antyrzymskiego w 89 roku p. n. e. Pompeje poniosły konsekwencje swojego wystąpienia, gdy Rzymianie pozbawili je wszelkich praw i przekształcili w 80 roku p. n. e. w kolonię wojskową. Przez 20 kolejnych lat rdzenni mieszkańcy Pompejów byli dyskryminowani i pozbawieni praw obywatelskich.

1. Pierwotnie Pompeje były osadą rolniczą, powoli zmieniały się w miasto rozplanowane wokół trójkątnego Forum, a za panowania Samnitów – otoczone murem obronnym, którego długość wynosiła 3 kilometry. Oprócz budynków użyteczności publicznej i domów mieszkańców pojawiały się obiekty sakralne – okazałe świątynie. Jedną z nich była świątynia Apollina, wzniesiona za panowania Samnitów w ten sposób, że przylegała do wschodniego bloku forum. Przed świątynią znajdował się plac, który otoczono kolumnadą. To właśnie tutaj ustawiono posągi z brązu, przedstawiające Apollina oraz Dianę.

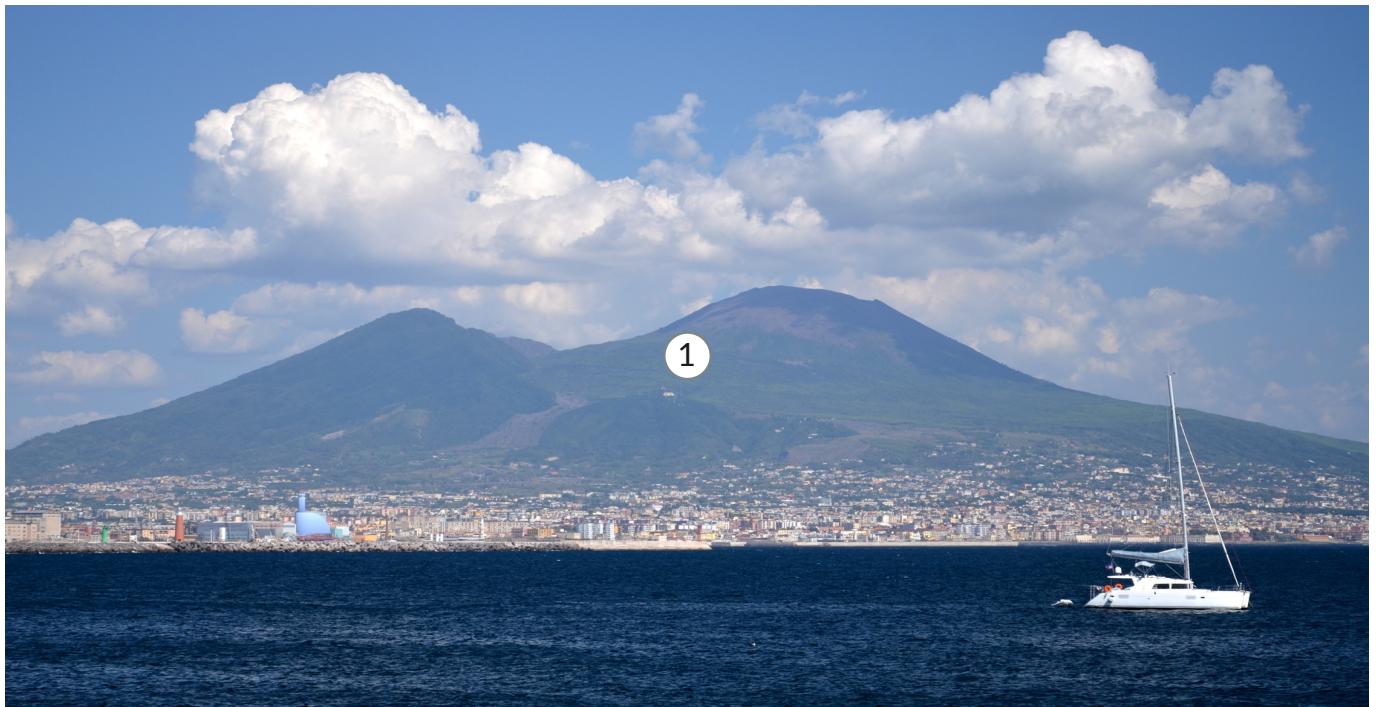
Ruiny świątyni Apollina w Pompejach, online-skills, CC BY 3.0

1. Jednym z najbardziej fascynujących miejsc o Pompejach jest tak zwana Willa z Misteriami. Znajdująca się poza murami miasta, podmiejska siedziba zawiera jeden z najcenniejszych zabytków pompejańskich – niezwykle fresk, powiązany tematycznie z misteriami

dionizyjskimi i przedstawiający rytuały wtajemniczenia bachantki. Pochodząca z II w. p. n. e. willa stanowiła część gospodarstwa rolnego i ozdobiona była pięknymi malowidłami w stylu pompejańskim. Fresk przedstawiający misteria jest wysoki na 3 metry i okalał komnatę o obwodzie 17 metrów. Misteria Dionizyjskie to kompozycja o wysokości 3 m okalająca komnatę o obwodzie 17 m. Na fresku widocznych jest 29 postaci. Istnieją różne interpretacje wystroju komnaty. Jedna z nich mówi, że w pokoju odbywały się dionizyjskie rytuały, inna – że fresk jest typową ozdobą domu zamożnej rodziny lub po prostu alegorią małżeństwa umieszczoną w sypialni gospodarzy.

Fresk w Willi z Misteriami w Pompejach, online-skills, CC BY 3.0

1. Obecność wulkanu jest źródłem zagrożenia, ale jednocześnie wulkaniczne gleby są bardzo żyzne. Do dziś, mimo wielkiego i znanego zagrożenia, ludzie osiedlają się w okolicach wulkanów, hodując owoce i warzywa cenione z uwagi na unikalny smak. Do czasu wielkiej katastrofy w 79 roku n. e. zbocza Wezuwiusza były zielone i pokryte oliwnymi gajami, a mieszkańcy korzystali z niezwykłego urodzaju. Jednak za dobrodziejstwa przyszło zapłacić ogromną cenę. O losie mieszkańców mówią nie tylko zachowane skamieniałe ciała mieszkańców, zaskoczonych śmiercią w czasie swoich codziennych zajęć, ale również opis Pliniusza Młodsze, który był świadkiem wybuchu. Widział słupy ognia, chmury pyłów, które przesłoniły niebo, spadające skały i rozżarzone kamienie, walące się budynki oraz warstwę popiołów, grubą na 5, 6 metrów i przykrywającą całe miasto. Pyły dotarły do Rzymu, Egiptu i Syrii. Wraz z Pompejami zniszczone zostały: Herkulanum oraz Stabie.

Widok na Wezuwiusz, online-skills, CC BY 3.0

1. Pompejański amfiteatr został budowany w 80 roku p. n. e. i zdolny był pomieścić 20 000 widzów. Stanowił ważny punkt orientacyjny miasta, podobnie jak znajdujące się na jego przeciwnym końcu Forum, placu z charakterystyczną kolumnadą w porządku doryckim. To na terenie forum znajdowała się świątynia Jowisza oraz bazylika, która pełniła w swojej historii funkcję zarówno sądu, jak i hali targowej. Wokół form toczyło się życie – tu kwitł handel, tu znajdowały się budynki publiczne, wreszcie to właśnie tutaj zlokalizowane zostały budynki sakralne, świątynie i posągi bóstw, którym oddawano cześć.

Ściany amfiteatru w Pompejach, online-skills, CC BY 3.0

1. Pompejańskie domy budowano wzdłuż osi, prostopadłe do ulic. Dom posiadał jeden lub dwa dziedzińce (perystyla) oraz atrium. Ważną częścią pompejańskiej willi był ogród z fontannami i posągami. Najbogatsi posiadali również prywatne termy. W części domu

przylegającej do ulicy zlokalizowane były sklepy oraz warsztaty. Najważniejsze z zachowanych willi to: Dom Fauna, nazwany tak od rzeźby fauna znajdującej się w fontannie w atrium, Dom Wettiuszów, należący do dwóch kupców: Aulusza Wettiusza Restitutusa i Aulusa Wettiusza Konwiwy, Willa z Misteriami oraz Dom Dramaturga, bogato zdobiony freskami o tematyce mitologicznej i z mozaiką przedstawiającą próbę sceny teatralnej, której to mozaice zawdzięcza swoją nazwę.

Ruiny rzymskiego domu w Pompejach, online-skills, CC BY 3.0

Najważniejsze budowle starożytnych Pompejów

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Zadania

Ćwiczenie 1

W którym roku nastąpił wybuch Wezuwiusza?

☐ 79 r. p. n. e.

☐ 79 r. n. e.

☐ 97 r. n. e.

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Dopasuj poszczególne formy słowa do prawidłowego opisu gramatycznego Successus tabernam ad Portam Maritimam habet, ancilla cum domina non longe a foro in caupona habitat.

domina – domina, ae, f	Abl. sing.
tabernam – taberna, ae, f	Abl. sing.
Portam – porta, ae, f	Acc. sing.
ancilla – ancilla, ae, f	Acc. sing.
caupona – caupona, ae, f	Nom. sing.
habet – habeo, ere, habui, habitum	Acc. sing.
Successus – Successus, i, m	3 p. sing. ind. praes. act.
Maritimam – maritimus, a, um	Abl. sing.
habitat – habito, are, avi, atum	3 p. sing. ind. praes. act.
foro – forum, i, n	Nom. sing.

Ćwiczenie 4

W którym regionie Włoch położone są Pompeje? Wskaż prawidłową odpowiedź.

☐ Lombardia

☐ Toskania

☐ Kampania

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania odpowiednią formą. W razie konieczności korzystaj ze słownika łacińsko-polskiego.

Post [] (motus, us, m) (terra, ae, f) magnae partes [] (urbs, urbis, f) deletae erant.

Plinius Minor de [] [] (destructio, onis, f) (Pompeii, orum, m) scripsit.

Postquam Pompeii anno 1997 in [] (tabulae, arum, f)

UNESCO patrimoniorum [] (mundis, i, m) relati sunt Excavationes

[] (archaeologicus, a, um) anno 1748 inchoatae sunt.

Ćwiczenie 6

Konstrukcja gramatyczna, którą zastosowano w zdaniu *Pompeios urbem insignem fuisse constat* to:

☐ accusativus cum infinitivo

☐ dativus partitivus

☐ accusativus duplex

Ćwiczenie 7

Dopasuj opisy do odpowiednich tłumaczeń:

Nostris temporibus Pompeii antiqui non iam urbs sunt, sed tantum ruinae exstant.

Miasto pełne jest wspaniałych budowli.

Prope forum sita sunt duo theatra: unum Theatrum Magnum, alterum Theatrum Parvum appellatum.

Niedaleko rynku zlokalizowane są dwa teatry: jeden nazywany Wielkim Teatrem, drugi – Małym Teatrem.

Pompeii oppidum Campanum est.

Wiadomo, że Pompeje były znakomitym miastem.

Pompeios urbem insignem fuisse constat.

W naszych czasach starożytne Pompeje nie są już miastem, lecz pozostały jedynie ruiny.

In medio oppido Forum Pompeianum est.

Pompeje są miastem w Kampanii.

Oppidum est plenum aedificiorum magnificorum.

W środku miasta jest rynek pompejański.

Słowniki

Słownik pojęć

Colonia Veneria Cornelia Pompeianorum

taką nazwę nadano Pompejom po przekształceniu ich w rzymską kolonię wojskową w 80 r. p. n. e.

Herculanum

gr. Herakleion, łac. Herculaneum, miasto w staroż. Kampanii nad Zatoką Neapolitańską (Italia) zamieszkane kolejno przez Osków, Etrusków, Pelazgów, i Samnitów, później kolonia rzymska. Wraz z Pompeją zasypane w 79 r. n.e. po wybuchu Wezuwiusza, ale w przeciwieństwie do niej (zasypanej popiołem i pumeksem, co pozwalało pozostałym przy życiu wykopywać kosztowności ze swych domów) pokryte substancjami ilastymi, szybko scementowanymi w tuf, przez który trudno było się przebić. Dlatego sprzęty

domowe pozostały w mieszkaniach w takim stanie jak w dniu katastrofy. Prace wykopaliskowe prowadzi się (z przerwami) od 1738.

Taniec na wulkanie

związek frazeologiczny oznaczający lekkomyślne, beztroskie życie w sytuacji grożącej katastrofą. Narcisse Achille Salvandy, 1795–1856, poseł fr. w Neapolu, powiedział te słowa, wieszczące upadek władzy Burbonów, księciu Orleanu (Ludwikowi Filipowi) na balu w Palais Royal wydanym 5 VI 1830 (na niecałe 2 miesiące przed wybuchem rewolucji lipcowej) na cześć króla Neapolu: „To jest prawdziwie neapolitańska uroczystość, mój książę, tańczymy na wulkanie”, fr. Nous dansons sur un volcan.

Wulkan

rzymski bóg, przejęty od Etrusków, będący sam ogniem i zarazem władcą ognia, jak również cudownym kowalem, z czasem utożsamiony z gr. Hefajstem. Miał świątynię w Rzymie na Polu Marsowym i święto, „Volcanalia”, przypadające na 23 sierpnia – w okresie suszy i wystąpienia niebezpieczeństwa pożarów. Jego imieniem nazywano w czasach nowożytnych wulkany – miejsce na powierzchni Ziemi, z którego wydobywa się ogień, gazy, popioły i lava. W czasach antycznych zionące ogniem góry, zwł. Etnę, uważano za kuźnię boga Wulkana.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Ulica starożytnych Pompejów, online-skills, CC BY 3.0

Bibliografia

Kopaliński W., *Słownik mitów i tradycji kultury*, PWN Warszawa 2000.

Korpanty K., *Mały słownik łacińsko-polski*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2012

K. Kumaniecki, *Historia kultury starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1988.

M. Kuryłowicz, *Prawo i obyczaje w starożytnym Rzymie*, Lublin 1997.

L. Winniczuk, *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2008.